

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

J. V. CHRISTENSEN

TIDER OG SKIKKELSER
I MIDTSJÆLLANDS
HISTORIE

(V)

SÆRTRYK AF RINGSTED FOLKETIDENDE

RINGSTED
FOLKETIDENDES BOGTRYKKERI
1919

TRÆK AF
VOLLERSLEV OG GØRSLEV SOGNES
ÆLDRE OG NYERE HISTORIE

Det gamle Tryggevælde Amt opstod som en Afløser af Tryggevælde Hovedlen, efter at den enevældige Konge havde ophævet Lensinddelingen i 1662.

Tryggevælde Amt bestod af Bjeverskov Herred*), Faxe Herred og Stevns Herred, hvilket sidste i Lenstiden havde hørt under København.

Da den første Amtsinddeling revideredes, saaledes at flere af de mindre Amter inddrogtes, blev Tryggevælde Amt lagt til Præstø Amt. Og dette er Aarsagen til, at Vollerslev, Gørslev, Bjeverskov

*) Domhus ved Bjeverskov Kirke i Henhold til en af Christian II. udstedt Forordning („Danske Samlinger 1867—68“).

og Lidemark Sogne den Dag i Dag ligger til Præstø Amt og danner et langt mod Nord frem-skudt Hjørne af dette Amt.

Efter den nye Valgkreds-inddeling faar disse Sogne, der tidligere hørte til Faxekredsen, Valgsted i Storehedinge, en By med hvilken de normalt ikke har nogensomhelst Forbindelse.

Landskabelig set danner de fire nævnte Sogne forøvrigt en afgrænset Helhed, der til alle Sider er omfattet af Skovstrækninger, en Undtagelse danner Grænsen mod Nord, hvor Køge Aa og Køge Aas danner en særegen Linie i Landskabet. Mod Vest danner Giesegaard-Skovene, mod Øst den nordlige Del af det østsjællandske Skovomraade naturlige Grænser; mod Syd danner spredte Skovstrækninger en Skellinie mod Terslev i Sorø Amt.

Den vestlige Halvdel af Afsnittet dannes af Volderslev-Gørslev Kommune.

Vi evner jo ikke at tidsbestemme vore Landsbybebyggelses Oprindelse. Men Landsbynavnene giver os vægtige Bidrag til at forstaa Ejendommeligheden ved denne Bebyggelse.

De to Sognebyer, vi her skal beskæftige os med, hører begge til den Art af store Landsbyer, der præges ved Navneendelsen „lev“. Der ligger — med Gørslev som Midtpunkt — indenfor en Cirkellinie med en 10—12 Kilometers Radius en Række Landsbyer med denne Navneendelse, saaledes Terslev, Ørslev, Førslev, Sneslev, Frerslev, Haslev — alle i Sorø Amt — og Kimmerslev i gl. Roskilde Amt. Man mener med nogenlunde Sikkerhed at kunne fastslaa, at alle disse Bynavne indledes med et oldnordisk Mandsnavn.

Gøter og Ulwger.

Gørslev skulde da være ensbetydende med Gøterslev (efter det gamle Navn Gøter); vi ha-

netop for denne Bys Vedkommende en direkte Bekræftelse paa Teoriens Rigtighed, idet Gørslev i et Skøde fra Middelalderens Slutning (1463) — det ældste Dokument, i hvilket Byens Navn forekommer — nævnes som Gøterslev.

Navneudtalelser er jo og har i Tiden været varierende. Mange udtaler jo Gørslev som Gørsle' (ligesom Haslev i en lang Periode er udtalt Hasle — endda med den Virkning, at Byens officielle Navn er blevet „Hasle“).

Vollerslevs Navn menes at stamme fra Oldtidsnavnet Ulwger, og med dette Navn er der da i Tiden sket en naturlig Forandring, at det er blevet lettere at udtale. Generalstaben staver forøvrigt Navnet „Volderslev“. (I Odense Herred findes ogsaa et Volderslev). De andre Bynavne i Kommunen hører til andre Grupper i Landsbybebyggelsen og fortæller om nyere Tider.

Byerne med Endelsen „lev“ er

i Reglen Kirkebyer; det er de ogsaa her. Byerne der ender paa „inge“ hører ogsaa til de gamle og store Bygrupper. I Gørslev Sogn ligger

Sliminge,

en meget anseelig Bondeby. Ved den første bekendte Opgørelse af Jordegodset i Sliminge (fra 1682) havde Byen 21 Bønder. Det kunde godt tyde paa, at vi her staar overfor en gammel Stamby, der har faaet Navn af en Stamme, selv om Overhovedets Navn ikke kan verificeres i Byens nuværende Navn.

Tydningerne af Bynavnene paa „inge“ er forøvrigt meget afvigende. Nogle mener, at Navnet skal have været et Samlingsnavn for en Slægtbebyggelse, andre at Terrænet har haft bestemmende Indflydelse paa Navnet.

Men vore Forskere anser i det Hele taget Bestemmelsen af denne Navneendelses Betydning for at høre til Landsbyhistoriens van-

skeligste Emner: Paa Generalstabskortene har man glat væk strøget det ene „m“ i Navnet og ændret Bynavnet til „Slimenge“ — formentlig med Hentydning til Landskabets Karakter, Aaen og Engdragene ved denne. Denne Tydning er maaske rigtig; den støttes i hvert Fald af det gamle Videnskabernes Selskabs Kort over Danmark.

Byen har givet Sliminge Aa Navn; denne Aa falder ud i Køge Aa ved Bøgede Skel. (I Sverig findes ogsaa et Sliminge).

Yderst mod Nordvest i Sognet ligger den lille Landsby

Bøgede,

der vistnok i sin Oprindelse er en Enestegaard, en Sædegaard for en Væbner eller Ridder. Byen nævnes i de ældste Dokumenter som Bøghæ (Bøge); senere kaldes den Bøgitzgaard. Navnets Oprindelse er uklar, men har dog formentlig Hentydninger til store Skovstrækninger i Kværkeby og

Kimmerslev Sogne, der grænser op til Bøgede Marker.

Den Landsbygruppe, der er talrigst repræsenteret i vort Land, nemlig Byerne, hvis Navn ender paa „rup“, „drup“, „strup“ etc. er kun repræsenteret ved en eneste By i Vollerslev-Gørslev Kommune, nemlig Fløjterup. Disse Navne opstod som Udtryk for en Nybebyggelse, der har fundet Sted ved Overgangen fra Oldtiden til Middelalderen, omtrent paa den Tid, da Vikingetogene bragte Vidnesbyrd til Nabolandene om Nordfolkenes overstrømmende Livskraft.

Disse Nybebyggelser kaldes „Torper“, en Betegnelse, der er bevaret i enkelte Navne, men ellers i Almindelighed har antaget den foran antydede Form (rup, drup etc.). I Sverig er „Torp-“ Endelsen blevet beholdt uforandret, og en Beboer i saadanne Udbebyggelser kaldes endnu en „Torpare“.

Naar der kun findes én By

med Endelsen „rup“ i Vollerslev-Gørslev Kommune, skyldes dette en senere Udvikling af en anden Slags. Der har i Vollerslev Sogn været ikke mindre end fire Byer med denne Navneendelse; men kun en — Fløjterup — er blevet tilbage. De tre andre er blevet omdannet til Herregaarde og er sluttelig blevet opslugte af en eneste Herregaard, nemlig Juelund. De tre saaledes forsvundne Byer er: Herlufstrup (eller Hellestrup), Jonstrup og Tokkerup.

Disse Byer bar utvivlsomt Navn efter de Udflyttere, der er søgt bort fra den gamle Hovedby for at leve deres eget uafhængige Liv sammen med deres nærmere Slægt. Navnene Herluf, Jon og Toke synes jo tydeligt erkendelige i Byernes Navne. I Fløjterup er Navnet ikke saa let at erkende; her har utvivlsomt fundet en Omdannelse Sted i Tidens Løb.

Men de andre Landsbyer er tidligt gaaet op i Enheden og sluttelig i en fælles Enhed.

Jonstrups

Landsbytid er tidligst bleven afsluttet. Allerede i Aaret 1329 nævnes den som Hovedgaard, tilhørende Mogens Clemmensen Litle af Allinde ved Ringsted (And. Petersen: „Vallø og Omegn“. Ogsaa benyttet i det følgende). Denne Slægt, der ogsaa nævnes som Slægten Basse, havde Gaarden i en lang Aarrække, den gik i Arv enten i den lige Linie eller ved Giftermaal. Over den sidste Ejer af denne Slægt Basse — Jørgen Nielsen — og hans Viv, Karine Daaesdatter, findes der Ligsten i Volderslev Kirke. For ca. 200 Aar siden (ca. 1618) ejedes Gaarden af Hr. Emmike Sparre, der var en virksom Herre, som blandt andet i en lang Aarrække førte Proces med Kirkeværgen Claus Plum ved Vor Frue i København „om et gammelt Træ og Egestubs Afhug udi en indgrøftet Ejendom, kaldet Volderslev Enghave.“

Alt til Datidens omstændelige

Rettergang henhørende blev mobiliseret: „Herredsting, Landsting, Rebmænds Tog, Oldinggang og kongelige Kommissarier og Ride-mænd.“

Han fik Egestubben, hvorefter han anlagde et Kontrasøgsmal mod Dr. Claus Plum, der dog blev frifundet for Emmike Sparres Søgsmal.

Emmike Sparre efterlod sig flere Børn, der imidlertid alle døde uden at efterlade sig Livsarvinger. Den sidstlevende hed Henning Sparre; han blev den sidste af den danske Linie af den endnu i Sverig blomstrende Æt.

Henning Sparre var gaact i udenlandsk Krigstjeneste, kæmpede bl. a. i Østerleden, kom her tilbage og stiftede Hjem; men det gik yderlig tilbage for ham.

Han døde 1697 i et Fattig-Hospital i Aalborg, og Omegnens Adel maatte ved Pengetilskud hjælpe til, at den forhutlede Ætling af en gammel Slægt kunde blive skikkeligt og hæderligt be-

gravet i Budolfi Kirke i Aalborg — hvilket da ogsaa skete.

Jonstrup skiftede gentagende Gange Ejere, indtil Gaarden i 1694 solgtes til Niels Juels Boder, Gehejmeraad Jens Juel. Paa den Tid laa til Jonstrup ialt 43 Tdr. frit og 293¹/₂ Td. ufrit Hartkorn (37 Bøndergaarde og 22 Huse).

Ved den Tid blev Gaarden nedbrudt. Hvorvidt dens gamle Plads endnu kan kendes, vides ikke; men i 1877 skriver A. Petersen: „Stedet hvor Jonstrup Gaard laa kan endnu paavises noget sydlig for Juellund i den saakaldte Mellemmark. En høj Bakke, der skraaner jævnt ned til alle Sider og f. T. benyttes til Grusgrav, bærer Navnet efter Gaarden, „Jonstrupbakken“, men om dens Bygninger med videre haves iøvrigt ingen Efterretninger.“ Der er ogsaa i 40'erne fundet Skeletter paa dette Sted.

Herlufstrup

har ligget Nordøst for Juellund paa en høj Bakke, hvor der endnu i 1877 saas Levninger af en dyb og bred Grav. Stedet, hvor Gaarden havde ligget, var der endnu opfyldt af Murbrokker og muligvis har der ogsaa der i Nærheden været Begravelsesplads, da der fandtes en Del Skeletter.

Herlufstrup har formentlig været Landsby til ca. 1586, da Byen — eller maaske Gaarden — af Frederik II. blev overdraget til Christoffer Rosengaard til Aastofte. Maribo Kloster ejede paa den Tid 3 Gaarde i Gørslev By. For Herremændene gjaldt det nu af Hensyn til Hoveriet at faa afrundet Godsernes Jordomraade saa meget som muligt, Christoffer Rosengaard tilhandlede sig da ogsaa samtidig disse tre Gaarde, som paa den Tid ejedes af Maribo Kloster og beboedes af Niels Torbernsen, Oluf Andersen og Oluf Thuesen.

Christoffer Rosengaard har

vistnok en for sin Tid (Frederik den Andens Dage) dygtig Mand.

Han hørte til en virksom, nu forlængst uddød Adelslægt, der synes at have været stærkt knyttet til Ringsted Herred, og hvis Navn endnu lever i Rosengaarden i Kværkeby, som synes at have været Midtpunktet for Slægtens Eje.

Christoffer Rosengaard havde været »Hofsinde« paa Københavns Slot, senere Lensmand paa Lolland og Falster (Ravnsborg Len) og fik efter Lenets Overdragelse til Enkedronning Sophie (Frederik II.s Enke) en Del Gods i Midtsjælland.

Han døde den 17. Maj 1593 og blev 11 Dage efter stedet til Hvile i Roskilde Domkirke. Der staar paa hans Ligsten, at han er »den sidste Mand paa Sværdsiden

af den Rosenggaard
Stam og Slægt«.

Hans to efterlevende Søstre
Margrethe og Thale Ro-
senggaard arvede Herluf-
strup, og disse to Søstre, der
levede ugifte paa Herlufstrup
til deres Død — Margrethe i
1601 og Thale i 1612 — blev
ligeledes begravede i Roskilde.
Paa Jomfru Thales Ligsten i
Domkirken staar: Gud give
hende med alle tro Kristne en
glædelig Opstandelse.

Herlufstrup kom nu over i
en Sidelinje til Rosenggaard-
Slægten — en Arenfeldt,
hvis Slægtsnavn senere knyt-
tedes til Godsformationen Aren-
feldtsborg ved Bregentved,
der atter blev nedlagt — og
derefter skiftede Gaarden gen-
tagne Gange Ejere. 1656 til-
faldt Gaarden ved Arv Lave
Beck til Førslev, en af de
sjællandske Landsdommere,
om hvem et gammelt Skæmte-
vers siger:

Lave Beck
 var ingen Gæk,
 han raadte godt for Kongens Penge-
 sæk.«

Han afstod imidlertid allerede samme Aar Gaard og Gods til sin Søster, Jomfru Anne Beck, der fortjener at nævnes, fordi hun er en af de dygtige Kvinder, som den gamle danske Adel fostrede mange af. Hendes Dygtighed gav sig særlig til Kende som Arbejde paa at øge Godsets Omraade. Ved Udvidelse af Bøndergodset øgede hun Landgilde-Ydelsen fra 119¼ til 168½ Td. Byg; det tilhørende Skovomraade vurdere- des til ca. 700 Svins Olden (svarende til ca. 29 Tdr. Hartkorn.)

Efter Anne Becks Død gik Herlufstrup Gods over i borgerligt Eje, idet Forvalteren paa Svenstrup, Andreas Andersen Bosel (eller Wohnsen)

købte det. Andreas Bosel ligger begravet i Vollerslev Kirke.

Ligstenen ligger i Gulvet lige foran Alterets Knæfald og har følgende Indskrift:

„Herunder huiler ædle og højactbare og forneme Andres Andersen Bosel, Proprietarius til Herlufstrup, fød i flensborg 1631, døde paa Herlufstrup den 25de Juli i hans Alders 60. Aar 1691, efter at han har levet her i Werden med sin dydædle Kieriste den Gudfryctige Matrone Barbra Jørgensdatter Niule et tierligt Ecteskab udi 23 Aar medens Herren dennem velsigned med 3 Sønner og 3 Døttre. Gud gifve hannem med alle troe Christne en glædelig Opstandelse.“

Hans Enkes anden Mand, Jørgen Svennesen, solgte 1694 Godset til Gehejmeraad Baron Jens Juel, der købte det paa Betingelse af, at baade Jonstrup og Herlufstrup kunde nedlægges og sammenlægges

til den nye Gaard, Juellund, som det var hans Agt at bygge.

Jonstrup Gods solgtes for 8500 Rigsdaler, Herlufstrup Gods for 5400 Rigsdaler (eller 36½ Rdl. pr. Td. Htk.)

Juellunds Oprindelse.

I Henhold til kgl. Bevilling af 8de December 1694 skred Jens Juel i 1695 til Opførelsen af Juellunds Gaard.

Hovedbygningen stod til Sommeren 1918, om end i ændret og ikke forskønnet Skikkelse.

Avlsbygningerne er fra 1868 (efter at Gaarden var brændt den 29. Juni 1867).

Jens Juel var 63 Aar, da han føjede Juellund til sit i Forvejen betydelige Godsomraade (Juellinge, Urup, Aalstrup og Taastrup*).

Gaarden opførte han egent-

*) Nuværende Christianssæde paa Lolland.

lig til Enkesæde for sin 3die Hustru, Dorothea Krag. Denne Adelsdame var kun 19 Aar gl., da den 63-aarige Jens Juel ægtede hende den 11. April 1694. De var kun gift i 6 Aar; saa døde Jens Juel, og Aaret efter ægtede hans 26-aarige Enke Christian den 5tes og Sophie Amalie Moths Søn, den 27-aarige Christian Gyldenløve til Gisselfeld. Aaret efter Ægteskabet (1702) førte Christian Gyldenløve en dansk Hjælpehær i Norditalien, og saaledes gik det til, at Jucllund blev solgt ifølge et i Norditalien undertegnet Salgsdokument, idet Rigmanden Hans Benzon købte Godset af Christian Gyldenløve.

Juellunds Bygmester og Navngiver, Jens Juel, er en højst interessant Skikkelse, interessant baade for sit Broderskab til Søhelten Niels Juel og — fornemmeligst — ved sin egen Personlighed.

Jens Juel

er en politisk Type fra den første Enevoldstid, en Mand, der skønt hørende til en af de gamle Adelsslægter, som fik deres Knæk ved Enevældens Indførelse, tog sin Plads under det ny Regimente og fyldte den med Dygtighed. Han var et Stykke af en Skandinav.

Trods de voldsomme Opgør mellem Nordens Folk, saa' han klart disses Fremtid bedst betrygget ved fælles Fremgang. Men han havde ganske vist ingen Tro paa, at det skulde lykkes.

Han var med i de positive Bestræbelser paa at bringe det dansk-norske og det svenske Fyrstehus paa en god Fod med hinanden gennem Knyttelsen af Slægtskabsbaand (den danske Kongedatter Ulrikke Eleonoras Ægteskab med Karl XI.

Han saa disse Bestræbelser briste, men oplevede ikke det

store Sammenbrud i den store nordiske Krig (Karl XII. og Frederik IV.).

En Modstander af Alliancepolitik.

Under det glørværdige Søslag i Køge Bugt stod han som sin dristige Broders kloge Raadgiver; men det er Diplomaten og Politikereren, der fortrinsvis paakalder Interessen for ham. I en Tid, hvor ellers al Statspolitik grundedes paa Alliancer, saa han klart Faren ved disse. Byg ikke Haabet om Landets Fremtid paa Forbund med fremmede Magter, udtalte han; Landet maa bæres frem af den indre Kraft. Ud fra dette Synspunkt arbejdede han paa at fremme Handel og Industri. Han saa ogsaa godt Betydningen af Landbrugets Fremgang. I 1697 — altsaa efter at han er kommet i direkte Forbindelse med de Egne, vi

her beskæftiger os med — udtaler han sig yderst pessimistisk om Landbrugets Stilling:

Den tredje Del af Landet maa regnes for ukultiveret, og det, der dyrkes, dyrkes saaledes, at Jorden ikke giver nær en Tredjedel af, hvad den gav i forrige Tider. (Biograf. Lex.)

Men han forstod intet af, hvorledes Agrarproblemet skulde løses til virkelig Fremgang for Folket. I den Henseende fulgte han, som vi har set, Tidens Mode — Oprettelsen af store Godssamlinger, Nedlæggelse af Bøndergaardene, Forhold, der kun gjorde Forholdene endnu mere trykkelige for de tilbageværende Bønder, der fik mere Hoveri paa de større Godser.

Men for den almindelige Bedømmelse maa han staa som en af de Mænd, Historien næv-

ner med stor Hæder. Hans Danskhed var uomtvistelig i en Tid, hvor Tyskeriet brede sig. Hans Trofasthed var uangribelig; han glemte aldrig sit Venskab for Griffenfeld, og det var paa hans Foranledning, at Griffenfelds Datter blev gift med Baron Frederik Krag (og derigennem Stammaeder til Krag - Juel - Wind - Frijs'erne). En djærv og statelig Skikkelse var han med Diplomatenes tætsluttede Mund og skarpe Blik.

En Mand af Raad og Daad saa
 , mægtig,
 en Fyrst' i Israel, til alle Sager
 drægtig,
 en modig Admiral, i Nød et Anker-
 hold,
 i Vilderede viis, i Modgang Værn og
 Skjold.

Saaledes skrev Folkevise-Samleren P e d e r S y v, der var Præst i en af Jens Juels Kirker, Hellested, om ham ved hans Død.

Og det fuldstændiggør Billedet af Bygherren til Juellund i Vollerslev Sogn.

Hans for sin Tid anseelige Hovedbygning — et Sidestykke til den endnu staaende Juellinge Hovedbygning i Stevns — forsvandt som foran nævnt i 1918. I mange Aar havde Hovedbygningen staaet ubeboet. Den nuværende Forpagter (Krøyer) havde, ligesom vistnok hans Forgængere, brugt Hovedbygningen til Kornmagasin. Den nuværende Ejer af Gaarden, Greve A. Brockenhuus-Schack til Giesegaard, fandt, at dens værdifulde Bygningsemner kunde faa nyttigere Anvendelse. Den ejendommelige og i hvert Fald historisk mindeværdige Bygning nedreves, og Materialerne brugtes ved Opførelsen af en Villa til Grev Br.-Sch. i Hellerup eller solgtes. Der var Egetømmer af uhyre Dimensioner, og alle Lofterne var af

svære Planker. Murstenene er vistnok i sin Tid brændt paa et Teglværk ved Gaarden, der var berømt for sine gode Mursten.

Sammen med de to Hovedgaarde Herlufstrup og Jonstrup strøg ogsaa Landsbyen

Tokkerup.

Det var kun en lille By. Efter Matriklen af 1682 omfattede den to halve Gaarde og en Kvartgaard samt to Huse. I 1694 tillodes det Jens Juel at nedbryde disse Bygninger og lægge Jorderne til Juellund mod en Afgift af $76\frac{1}{4}$ Rigsdaller til Zahlkammeret (Statskassen), og samtidig afrundede han Godset ved Tilkøb, saaledes at dets Omraade strakte sig helt ind i Nabosognene Terslev og Ørslev. Hovedgaarden var paa $56\frac{1}{4}$ Td. Hartkorn og $7\frac{1}{2}$ Td. Skovskyld; Bøndergodset omfattede 58 Gaarde, 1 Bol og 29

Huse md 371 Tdr. Hartkorn og 11½ Td. Skovskyld, endelig Vollerslev, Gørslev og Terslev Kirker og Kirketiende, 73 Tdr. Hartkorn.

1751 kom Juellund i den Schackske Families Eje og blev dermed knyttet til Giese-gaard, idet det blev en Del af det S t a m h u s, som Grevinde Schack oprettede 1760 (umiddelbart før sin Død).

Herregaardene og Kirkerne bringer os jo de fleste Bidrag til vore Sognes Historie. Bondehistorien, den egentlige Landsbyhistorie, er i fremtrædende Grad navnløs. Man kender saa uendelig faa Navne paa dem, der gennem Aarhundrederne har vendt Furerne paa de Agre, som danske Bønder den Dag i Dag pløjer.

Vollerslev Kirke

er et ældgammelt Bygningsminde. Den er vistnok bygget af tre Gange: den vestlige Del

af røde Mursten først, den østlige Del (røde Mursten med brede Bælter af Kridtsten) senere og Taarnet og Vaabenhuset sidst. Kirkens ældste Dele stammer fra den tidlige Middelalder og er nok 7—800 Aar gl. Der findes i Kirken adskillige Ligsten, dels over Præster, dels over tidligere Ejere af Herlufstrup og Jonstrup.

Kirken ligger højt i Midten af Byen. Kirkegaarden er for nogle Aar siden bleven betydeligt udvidet. Inden Udvidelsen stod der i Kirkegaardens sydlige Hegn en Række høje og pragtfulde Elme. Da Udvidelsen fandt Sted, blev Elmene bortsolgte og fældede, men en fik paa Provst Th a n i n g s Forbøn Lov til at blive staaende. Den høje smukke Elm staar endnu paa Kirkegaarden og kaldes den Dag i Dag Provstens Elm.

Vollerslev Præstegaard har en anseelig Hovedbygning, op-

ført efter Præstegaardens Brand den 6. Juli 1863, og en meget stor Have med en Rigdom af Frugttræer; Haven, der i Tidernes Løb var blevet noget sammengroet, er i nuværende Sognepræst Kjær s Tid blevet bragt i udmærket Orden; en Plads til Folkemøder er indrettet i Haven.

For ca. 300 Aar siden — fra 1611—1619 — var

Jørgen Christensen Præst i Vollerslev.

Medens man ellers ikke kender meget til de Vollerslev Præster, véd man lidt om Hr. Jørgen, der havde et Sammenstød med den før nævnte Herremand til Herlufstrup, Niels Henriksen Arenfeld, der synes at have været en svar Overtræder af det 6te Bud.

Niels Arenfeld arvede i 1612 Herlufstrup efter Jomfru Thale Rosengard og tog Bolig paa Gaarden. Hans

tidligere Livsvandel havde været højst angribelig, og da han mødte paa sin nye Gaard med et Kvindemenneske, som han levede sammen med uden at være gift med, spurgte Hr. Jørgen Provsten i Bjeverskov Herred, Magister Claus Christoffersen i Herfølge, hvad her ved var at gøre. Provsten anbefalede først Præsten at besøge Niels Arenfeld og »a d v a r e h a m p a a d e t v e n l i g s t e.« Det synes at have frugtet! Kvinden blev sendt bort.

Men Niels Arenfelds Fortid vrimlede af Fortilfælde. Og næppe var den ene Kvinde borte, før der kom en anden. Atter advarede Hr. Jørgen — maaske knapt saa venligt. Ogsaa dette tog Niels Arenfeld imod; men han forbedrede sig aabenbart ikke til Bunds. I hvert Fald endte hans Færd med, at han fik baade Bisp, Provst og Præst paa Halsen. Hans højst tvivlsomme For-

hold blev optaget til en grundig Prøvelse. Det blev forbudt Præsten at tage ham til Herrens Bord, og han maatte med »vaade Øjne« bede om godt Vejr.

Til Slut stillede det sig saa kontrært for Niels Arenfeld, at han maatte søge Kongens Naade; han bad Rigsraadets Medlemmer om at bede om Naade for ham, idet de vel kunde tage Hensyn til hans Alderdom og andre ringe Vilkaar samt menneskelige Fejl og Brøst, der ikke er begangne af fri Vilje eller forhærdelig Forsæt.

Christian IV, der ikke var ukendt med Følgerne af Livets Fristelser, tilgav Niels Arenfeld mod, at denne udredede et mindre Beløb til et Hospital, og senere da Niels var død saa fattig, at der ikke var Penge til Begravelsen, lod Kongen ham begrave paa Slægtens Bekostning.

Gørslev

er jo Annex til Vollerslev, skønt Sognet er langt større og folkerigere end Vollerslev.

Gørslev Kirke er ogsaa en smuk og anseelig Kirke, højt beliggende i Gørslev By og omtrent midt i Sognet. Den er som Vollerslev Kirke bygget af flere Gange: Skib og Kor i den tidligste Middelalder, først med Bjælkeloft. Siden er Bjælkeloftet bleven erstattet med Krydshvælvinger, og dette er antagelig sket omtrent paa samme Tid som Vaabenhus og Taarn er bleven bygget. Paa Kirkens Nordside er der Tegn til, at der i gammel Tid har været en Dør, over hvilken der har siddet et Kridtstenshoved med et stort Skæg*).

Kirken rummer forskelligt

*) Et lignende Kridtstens Hoved har jeg set paa den søndre Ydervæg af Allindemagle Kirke, Sorø Amt.

gammelt Inventar, saaledes en Altertavle fra Christian d. IV.s Tid, en Granit-Døbefont, et gammelt Messing-Døbefad og Prædikestol, ligeledes fra Christian den IV.s Tid. Kirkeklokken i Taarnet holdt 300 Aars Jubilæum i 1915, idet den er støbt 1615.

I And. Petersens Beskrivelse af Gørslev i Vallø og Omegns Historie læses Side 356—57: »Paa Skibets Nordvæg er i en Træramme anbragt et vel udført Maleri paa Lærred, forestillende en ældre Kvinde mellem to midaldrende Mænd; under det findes en sort Marmortavle, som tidligere maa have haft en malet Indskrift og nederst staar Aarstallet 1677. Dette Maleri henhører rimeligvis til den ved Vaabenhusets Vestside værende Ligsten af rødt Marmor med Indskrift (her gengivet i Nutids-Dansk): Denne Sten og Begra-

velsessted tilhører ærlig, agtbar og velfornemme Mand, Hendrik Eilersen von Haftig udi Gørslev samt hans kære Hustru, den ærlige, dydige og gudelskende Matrone Hilleborg Mikkelsdatter og deres Arvinger, Anno 1677, d. 2. Juli.«

Denne velfornemme Mands Navn kendes ogsaa fra den i 1682 optagne Matrikel og Markbog over Gørslev; thi i Markbogen nævnes Heinrich Eilertzen, Selvejer, som Ejer af fem Gaarde i Gørslev, af hvilke han selv beboede den ene, medens de fire andre var fæstede af andre Gørslev-Mænd.

I Gørslev By ligger et gammelt Voldsted, en høj Bakke, der tidligere var smukt beplantet, men hvis Plantevæxt i de senere Aar er bleven fældet, ligesom der i Tidens Løb er gravet en

Del af Bakken. For et lille halvt Hundrede Aar siden — maaske ogsaa senere — har man paa Voldstedet fundet svære Grundsten, røde Mursten, nogle Kridtsten og Rester af Granitsøjler. »Paa et i Giese- gaards Arkiv værende ældre Kort findes ikke alene Borg- pladsen, men ogsaa Ruiner af det gamle Taarn afsatte, lige- som der ogsaa findes betegnet at have været en Grav derom samt en Bro over Graven.« (And. Petersen: »Vallø og Om- eign.«) Nærmere om Borgen er ubekendt. Ved Forespørgsel paa Giese gaards Godskontor erfarer jeg, at Kortet ikke fin- des i Godsets Arkiv, ej heller i Rigsarkivet, hvor der ligeledes er forespurgt.

. . .

Indtil Udskiftningen for godt 100 Aar siden var alle vore Landsbyers Marker delt i

tre Vange,

der skiftevis dyrkedes med Rug eller Byg eller laa ud til Græs som Fælle d. Saaledes var danske Agre bleven dyrkede i Hundreder af Aar; i hver Vang havde hver Gaard en Række Agre, der laa spredt paa forskellige Steder i Vangen. Agrene laa i bestemt Rækkefølge i de saakaldte Aase, og Rækkefølgen svarede i Reglen til Gaardenes Beliggenhed inde i den sammenbyggede By. Udflyttere kendtes saa godt som ikke. Tæt op til Gaarden havde hver Bymand sin Toft, og inde i Byen var den fælles Samlingsplads, hvor Bystævnet holdtes. naar Oldermændene tudede paa Gade. Bystævnet var Bymændenes offentlige Forsamling, og her drøftedes alle de Anliggender, som nu afgøres i Sogneraad, Mejeri, Brugsforening, Forsamlingshus — ja, For-

samlingshuset er vel nærmest det, der er traadt i Bystævnets Sted. Reglerne for Bymændenes Ret paa Bystævnet var samlet i de saakaldte Vid'er eller Byvedtægter, der giver meget fyldige og interessante Bidrag til Bedømmelse af, hvorledes Livet formede sig i den gamle Landsby i Fællesskabets Tid.

Hver V a n g havde sit Navn som hver A a s havde sit.

V o l l e r s l e v s V a n g e var:
Kvægskovsmarken, Skovmarken og Boyrensmarken (maaske Bøgerendemarken).

G ø r s l e v V a n g e: Flebjergmarken, Bjerremarken og Skovmarken.

S l i m i n g e: Østermarken, Hessel- og Havemarken og Skovmarken.

F l ø j t e r u p: Lillemarken, Toftemarken og Mosemarken.

Bøgede bestod omkring 1680 af en enkelt Gaard.

Hvem der ejede Gaardene.

Ejerne af Gaardene var mange forskellige Mænd og Institutioner:

Af V o l l e r s l e v 15 Gaarde laa i 1682 de 12 til Jonstrup, de 3 til Hellestrup (Herlufstrup).

Af G ø r s l e v s 21 Gaarde ejedes de 5 af førnævnte Henrik Eilersen, 1 ejedes af Universitetet, 1 af Herredsfoged Jakob Gørtz i Hammer Herred, 2 Gaarde hørte til Ryttergodset, 9 Gaarde til Herlufstrup, 1 Gaard var Præstens Annexgaard, 1 laa til Vallø, 1 tilhørte Bendix Meesen, »Toggerød«. En Hestemølle ejedes af »Margrethe, sal Thyge Gath«.

Af S l i m i n g e s 21 Gaarde laa de 19 til Ryttergodset, 2 ejedes af en Mand i København.

Fløjterup bestod af 2 halve og 1 Fjerdingsgaard, af hvilke de 2 laa til Jonstrup og 1 svarede Afgift til Præsten.

* * *

Noget af det interessanteste ved Studiet af Landsbymar- kernes Historie er

de gamle Aas- og Agernavne.

Desværre kan man kun delvis verificere de gamle Navne paa Udskiftningskortene, men en Del er dog bevaret! Ja helt til vore Dage lever i Folkemun- de en hel Del gamle Navne, som ligesom Landsbynavnene har deres Rod i en fjern Fortid.

Dels i Markbøgerne fra 1682, dels paa de ældste Original- kort fra Udskiftningstiden (ca. Aar 1800) har man en Række af disse gamle Betegnelser be- varede. Vi skal nævne nogle af de mest karakteristiske af disse Betegnelser.

Nord for Køgevejen laa der

paa Sliminge Marker Skifter, der betegnedes som Teglledsagre, Raunedsagre, Hesled, Grønvejsagre, Ellebeksagre — alle disse laa i Strækningen Vest til Øst mod Kongsted og Bøgede og tildels mod Kjulerup Marker. Nærmere Vejen, men stadig Nord for denne, laa V. f. Sliminge Tvekiær og Kuldsagre, Ø. f. Byen Gammelledsagre og Rugknolleagre. Tager vi nu det formentlige tilsvarende Jordstykke og ser, hvorledes det benævnes for ca. 230 Aar siden, møder vi i Sliminge »Hesselmark«: Aakrogsagre, Hesselaas*), I Hesseled**), Holm og Agre ved Kongsted Skel — og saa de ejendommelige Navne S ø h l e n g e n e (de har sikkert været

*) I et Mageskifte af 1586 nævnes Gaarden »Hisselholm« i Gørslev.

***) Skal sikkert forstaas: »I Hesselnerne« dvs.: Hesselkrattet.

vaade!), Pilsestykkerne og Skidenliung (et Omraade, der utvivlsomt har været stærkt befængt med Ukrudt, deri L y n g.)

I Havemarken, der dannede den anden Del af denne Vang, H ø w e a a s e n (senere H ø w a g r e, der har ligget ud imod Køgevejen, S. f. denne; det har været højtliggende Agre, »Høj« bliver i ældre, tildels i endnu brugt midtsjællandsk Mundart til »Høw« med Udtale af »ø« som »ø« i »før«, »Dør« osv.); endvidere Grønbrødre a a s, Essekiærsagre, Maaragre, Heldenaa s, Lundsagre, Kierlinge v r a a (dvs. Kællingekrog), Almerhøj og Almerskov, Søndertoften (i hvilken laa en lille Dam, »Jyndekær«), Lerbæk a a s e n og Dødholm.

Syd og Sydvest for Sliminge — ind imod Skovene — laa be-

gyndende ved Byen: H a a r(d)-
 a g r e, T j ø r n e s t u m p e r,
 B o v r e d a g r e (?), T j ø r n e -
 a g r e, B r e i n e s k o v, H e l -
 l e s k o v, P e d e r B o n d e s
 V æ n g e, H e s t h a u g e,
 V a a s v e j s e n g e, T v e d e n
 og helt ude Syd for Sliminge
 R a m b s e n g e og R a m b s -
 a g r e. Arealet Syd for disse
 Omraader var i 1800 »indtaget
 til Skovs Opelskning« (det nu-
 værende Sliminge Hestehave.)
 Lige S. Ø. f. Byen op til Haard-
 a g r e l a a S k o r p a g r e, hvis
 Navn ogsaa illustrerer Jordens
 Beskaffenhed.

De fleste af disse Benævnelser er vistnok nu glemte eller i hvert Fald helt gaaet af Brug. I Mands Minde er dog Udtrykket »U d e p a a R a m« blevet brugt*). Paa »Rammen« l a a i sin Tid en mægtig Sten,

* Meddelt af Forp. Tvedegaard, Sliminge Tvedegaard.

der, da den blev slaaet i Stykker, viste sig at indeholde »ca. 100 Læs Sten«.

Det vilde føre for vidt at foretage en Udredning af det Utal af Navne, der knyttes til de gamle Bondemarken. Vi skal blot endnu fra Gørslev nævne nogle Navne, som lader sig stedfæste. N. Ø. f. Gørslev ligger Flægberggaarden, og i 1682 hed Gørslev Rugvang Flebjergmarken. Altsaa véd vi, at de Navne, som nævnes i det følgende, er knyttet til det omliggende Omraade: Smedeaas, Lille Stetteaas, Ærtebjergaas, Kiulsaas(?)*), Skoretsaas(?), Snogeholm, Reffshøj, Smedetoft, Flebjergsaas, Vejrebergsaas, Flintholm, Espekær og Hestevangen.

*) Paa et Kort af 1797 findes Navnet »Kyvle Snav«, der muligvis er det samme.

Højdedraget S. Ø. for Gørslev hed Bybjergagre, et Navn, der lever endnu; en Tid var der Tale om at kalde den ny Station paa Ringsted—Køgebanen ved Gørslev for Bybjerg; den kom til at hedde Østervang efter en lille Skov. S. f. Byen laa Gæslinge Krogagre, Strivsagre, Rundemose, Anselbæksagre, Skadesnedsagre. V. og S. V. for Gørslev laa Balsersagre, Vester Tved, Hyllekrogs Stumper, »Kalle-møg's« Agre og yderst ude Asvraa, Hestebæk, Harresmose og Harresmoseagre.

Langs Vejen fra Gørslev til Sliminge kender vi en Del Aasnavne, saaledes Hyvensagre (maaske Hyben, vilde Roser?), Præsteagre, Brønsagre og oppe ved Sliminge Skel de typiske Navne: Mærkeskel og Vangelled.

Byens Tyr, om hvilken der altid var talrige Bestem-

melser i de gamle Landsbyvedtægter, havde i Reglen sit eget Jordstykke, der havdes i Brug af den Mand, der med et moderne Udtryk kunde kaldes Foderværten. I Gørslev havde man en Tyreenng, der laa S. f. Tyrebæksagrene. Mellem Tyreenngen og Tyrebæksagrene gik Vejen til

»Figintehuset«,

hvis Navn formentlig er opstaaet ved Udskiftningen. »Figinte«huset fik intet Jordtilliggende i sin Nærhed, derimod laa der helt ude ved Vollerslev Skel et Jordstykke, der kaldtes »Figintehuset«s Vænge, og hvis Ejer i 1797 var Husmand Hendrik Hansen.

Langs Gørslev Vænge og Syd for dette laa en Række Lodder med Navne som Hundeklemmerne, Miklenborgskifterne, Universitetsbøndernes Skov, de smalle Skifter og

Nyvang. Det sidstnævnte Omraade er nu velkendt, idet her er opstaaet en veldreven Husmandskoloni.

Den engelske Krig.

Om Menneskene, der levede i Sognene til skiftende Tider, véd man meget lidt. Nogle Herremænd og Præster er de eneste, hvis Handlinger er blevne optegnede. Hundredaar er gaaet efter Hundredaar, Livet har bragt de skiftende Slægter Sorg og Glæde....

Af og til har store Begivenheder, som da **Svenske krig**en i 1658—59 ogsaa gik over disse Egne, grebet dybere og voldsommere i Tilværelsen end normale Ulykker og Genvordigheder.

Hundrede Aar efter kom **Kvægsygen**, om hvilken man véd, at den i **Sliminge** paa 2 Maaneder April—Juni 1745 lagde alt Kvæget øde paa 30 Høveder nær.

Stavnsbaandets Løsning 1788 kom vel her som allevegne som et Lyspunkt.

Men 20 Aar efter gik Krigen atter over Landet, og i 1807 saa' Gørslev den engelske Invasion. Da det danske Landeværn i Augustdagene 1807 var bleven splittet ved Køge, rykkede engelsk-hannoveranske Afdelinger mod Vest til Ringsted.

I Egnen mellem Ringsted og Køge træffer man endnu af og til paa Folk, der gennem mundtlig Overlevering har Erindringer fra den engelske Invasion paa Sjælland i Høsten 1807. I Sliminge havde Beboerne i en Gaard skjult sig paa Stænget, mens en Strejfpattouille gæstede Gaarden.

I Sliminge Kro puttede de engelske Soldater Krokonen i en Meltønde, men tilføjede hende iøvrigt ingen Overlast. Hans Lerbæks Oldefader, der

var Handelsmand, blev taget med af Englænderne som Opkøber af Slagtekvæg og som Slagter. De engelske Tropper blev senere paa Efteraaret afskibede fra Kalundborg, og det var Meningen, at Slagteren skulde have været med. Men han stak af fra sine Bevogtere og tog de Penge med, som Englænderne havde givet ham til at købe Kvæg for. I Krig gælder jo alle Kneb!

For nylig er nogle Beretninger, der ogsaa omtaler Tildragelser i disse Egne, blevet tilgængelige i Litteraturen (Serien Gemt og Glemmt; Reisen til Kiøge af Frederik Christian Agre). Agre var i 1807 en 38-aarig Mand, der var Fuldmægtig hos Amtmand, Baron Carl Løvenskjold paa Løvenborg, og som i de bevægede Augustdage 1807 ledsagede Baronen, der skulde føre Breve, Penge, Vaaben og Heste fra Nordvestsjæl-

land til Landeværnet ved Køge. Man faar af hans Skildring et levende Indtryk af den grænseløse Forvirring, som Krigstildragelserne havde fremkaldt overalt paa Sjælland.

Agre og Baron Løvenskjold drog over Ringsted ad Køge til. Da Vejene var usikre som Følge af fjendtlige Patrouillers og Marodørers Omstrejfen, lagde man Vejen fra Ringsted over Nordrup og Giesegaard. Ved Giesegaard tog man Vejen gennem Skoven, der paa den Tid dannede et næsten sammenhængende Hele over Gørslev Overdrev til Juellund, hvorfra der er store sammenhængende Skovstrækninger lige til Køge.

En af de sidste Dage i August befandt Baron Løvenskjold og Agre sig altsaa paa Vejen til Køge. De var egentlig i godt Humør. For ganske vist havde de om Nat-

ten paa Hotel Postgaarden i Ringsted været Vidne til, hvorledes en engelsk Husarpatrouille havde banket hele Hotellets Personale op og plyndret Vinkælderen. Og de havde ogsaa ærgret sig over, at Byens Borgervæbning slet ikke havde ladet sig se eller forsøgt at gribe ind. Men de nærede Tillid til, at det sjællandske Landeværn — 22,000 Mand —, der stod ved Køge, nok skulde lære Fjenden Respekt for de danske Vaaben.

Efter at Agre og Baronen havde spist Frokost hos Forpagter Tønnesen paa Giesegaard, begav de sig atter paa Vej ad Køge til. Da de kommer ud af Skoven ved Giesegaard, ser de en Kirkeby for sig og faar at vide, at det er Gørslev; de vover at ride ud i det aabne Terræn, men agter dog snarest at søge Skovene igen.

Lige udenfor Gørslev møder

de Rejsende en Bonde, og da de er i fuldstændig Vildrede med Vejretningen, søger de at faa Bonden til at være Vejviser. Men han bänder en drøj Fd paa, at det skal han ikke have noget af!

Saa maa Baronen med Pistolen tvinge Bonden til at være Vejviser. Og hver Gang Bonden, der lige kom fra en Rejse til Landeværnet ved Køge og Kystvagterne, forsøgte at stikke af, løftede Baronen Pistolen og holdt ham saaledes fast. Saadan gaar det jo i Krigstid.

I Agres Beretning har vi nu nogle faa Linjer, der danner et Øjenvidnes Beretning om,

hvorledes Gørslev By har taget sig ud i Krigstid.

»En Del Kvinder og Mænd var forsamlede paa Gaden af Ængstelighed over de mange Fjender, som nu strejfede og

plyndrede omkring i deres Nabolag.«

Man kan af disse faa Linjer danne sig et levende Billede af den Uro og Forvirring, Krigsbegivenhederne har fremkaldt. Dog nævnes det til Gørslevernes Ros, at »en rask Mand« paatager sig at være Løvenskjolds og Agres Fører til Lidemark. Men i Lidemark mødte de brave Rejsende deres Skæbne, idet de blev omringede af engelsk-hannoveranske Husarer. De blev nu under Bevogtning ført i Retning af et Kvarter, men under Transporten lykkedes det dem at undslippe i Skovene.

Dette hører imidlertid ikke med til vor Beretning. Kun saa meget skal siges, at da Agre langt om længe naaede Køge som Flygtning, var Landeværnet forlængst oprevet og Køge i Englændernes Vold.

Det ynkelige Parodi-Militær,

der nævntes Landeværnet, var en sammenløben, uordnet, daarligt klædt, usselt provianteret og yderlig slet bevæbnet Skare Mennesker, der kommanderedes af en Del yngre og ældre Herremænd som Officerer. Det Hele endte i Ynkelighed og Bedrøvelighed, men kostede en Del Mennesker Liv og Førlighed.

Overalt i Skovene omkring Køge anstilledes der efter Slaget Jagt paa de flygtende Landeværnssoldater, hvorefter mange blev nedskudte og i de følgende Dage fundne i Skovene som Lig.

Der fandt naturligvis en Del Plyndring Sted, men dog ikke saa meget, som man kunde vente, hvor saa store fjendtlige Troppemasser færdedes.

Et Bevis paa den kommanderende General Linsingens Aarvaagenhed anfører Agre i sin Beretning:

Nogle Husarer aftvang Giesgaard en Del Sølvtøj, Penge og kostbare Vine.

Da Forvalteren paa Gaarden klagede til General Linsingen over dette, blev alt det stjaalne Sølvtøj tilbageleveret, og hvad der ikke kunde leveres in natura, saaledes Vinene, erstattet med Penge. Paa en lignende Klage fra Abbedissen paa Vallø blev ikke alene ranet Sølvtøj leveret tilbage, men endogsaa en Tobakspung og et Spil Kort, som var stjaalet fra Forvalteren, men aldrig savnet.

— — —

Søndag den 30. August 1807 rykkede Englænderne ind i Gørslev, og samme Dag blev Byens Sognefoged af den engelske Øverstbefalende, General Linsingen, sendt til Ringsted med Budskab om, at Byen skulde afgive betydelige Mængder Proviant til Menne-

sker og Heste; i modsat Fald vilde den blive udleveret til Plyndring. Ringsted By var paa den Tid yderlig fattig. Byen var afbrændt Aaret før, og det vilde være den umuligt at præstere det forlangte. Byens Borgere besluttede da at udsende Kapellanen, Pastor Adolph Petersen og to Ringsted-Mænd — N. Klint og C. Bergmann — for at de i Hovedkvarteret i Gørslev skulde forsøge at formilde Erobrerne. Ved Deputationens Ankomst var Gørslev overalt belagt med engelsk Militær, Hovedkvarteret var i en Bondegaard, hvor Officererne gjorde sig det mageligt ved at spadserere rundt paa Strømpe-sokker.

Generalen hørte med Taalmodig paa Udsendingenes Beklagelse, men var iøvrigt forbitret over, at der stadig fandt Overfald Sted paa de Engelske af

Landeværnssoldater, som Engländerne ikke vilde betragte som regulære Soldater. Da Præsten forsøgte at undskylde sine krigsførende Landsmænd, blev Generalen vred og erklærede, at Præsten ikke forstod sig paa Krigsførelse.

Under Samtalen i den Gørslev Bondegaard lod General Linsingen nogle danske Fanger føre forbi Vinduerne, idet han udtalte: »Disse vil jeg skaane, men De maa sige Deres Landsmænd, at enhver, der fremtidig antræffes med Vaaben i Haand, vil blive massakreret.«

Ringsted slap vel for Plyndring, men lemfældigt fo'r den store engelske Indkvartering (ca. 3000 Mand) ikke frem mod Byen. Dog var Disciplinen stræng. Og Ringsted-Deputationens Rejse til Gørslev opfattedes som en Daad, der havde bidraget til dog i nogen

Maade at lette Kaarene for den betrængte By.

**En »Spansksyge«-Epidemi
i 1831.**

Af en egen alvorlig Aktualitet under de nuværende Forhold, hvor den spanske Syge hærger Hjemmene, er det at mindes, at i 1831 hjemsøgte store Dele af Sjælland af en meget alvorlig Sygdom. Under Betegnelsen »Sygdomsaa-ret« mindes dette Aar endnu i Sognets Historie. Særlig i Vollerslev skal Sygen have faret meget haardt frem. Det fortælles, at alle Gaardmændene i Vollerslev blev revet bort af Sygdommen. Gamle Sognefoged Anders Nielsens Fader var paa den Tid Kusk paa Giesegaard, og han fik Grevens Tilladelse til at gaa op til Vollerslev og udtage den Gaard, han vilde have. Det blev den gamle Sognefo-

gedgaard i Vollerslev. Som et Kuriosum kan anføres, at da And. Nielsen i 1868 købte sin Gaard med tilliggende 75 Tdr. Land, var Prisen uden Besætning 15,000 Kr. + en Arvefæsteafgift paa ca. 300 Kr. om Aaret.

— — —

En Menneskealder efter den engelske Krig griber Krigsbegivenheder atter ind i Egnens stiltfærdige Liv, dog paa en ganske anden Maade.

Den nationale Bevægelse

i Landet, det folkelige Røre, der var fulgt paa Martsdagene i 1848, det gærende Oprør i Hertugdømmerne havde rusket op i alle Sind. Paa det Nord for Ringsted liggende Skjoldnæsholm Gods havde Husmændene i Flok og Følge gæstet Herregaarden for at faa bedret deres Kaar. Paa det nære Svenstrup Gods (Borup

Sogn) havde Bønderne i alle Godsets Landsbyer rottet sig sammen og krævet, at Godsets tyske Avlsforvalter og 4 tysktalende Mergelgravere øjeblikkelig skulde fjernes. I Sydsjælland havde der været den største Bevægelse i Anledning af et Rygte om, at Hertugen af Augustenborg (April 1848) havde holdt sig skjult enten hos Grev Danneskjold Samsøe paa Gisselfeldt eller hos Grev Holck-Winterfeldt paa Rosendal; Bønderne havde i væbnede Skarer gæstet disse Herregaarde, og kun ved forstandige Embedsmænds imødekommende Holdning var Optøjer blevet undgaaet og det urigtige Rygte slaaet ned.

Vollerslev-Gørslev fik ogsaa sit med disse Bevægelser beslægtede nationale Røre. Paa Giesegaard var Holsteneren H e l l m e r s Forpagter, og de Gørslev og Sliminge Bønder

fandt, at denne Holstener burde jages bort. Sliminge Bønder samlede sig paa Sand'aas-Engen, Gørslev Bønder paa Giese-gaards Ridebane. Paa Herregaarden havde man naturligvis erfaret, hvad der var i Gære. Og Greven forstod, at der var intet andet at gøre end at sende Bud efter J e n s O l s e n i Sliminge.

Hvem denne Jens Olsen var? En Mand med megen Myndighed i sit Sogns og sin Bys Anliggender. Jens Olsens Fader — Ole Jensen — var kommet til Sliminge fra den i 1700-Aarene nedlagte By Skulkerup under Spanager Gods. Ole Jensen havde ikke betydet noget for sin By. Men Sønnen, Jens Olsen, var allerede i sine unge Aar fremme til en anseelig Stilling. Han var en for sin Tid ualmindelig oplyst Bonde-mand, der holdt baade »Berlingske Tidende«, »Aarhus

Stiftstidende« og »Almuevennen«. I sidstnævnte Blad optraadte J e n s O l s e n som Bidragyder med Indlæg om landkommunale Forhold. Jens Olsen var Sognefoged, Lægdsmand, Assurancebestyrer, Amdsraadsmedlem m. m. Det vides, at han altid øvede en god Indflydelse paa sine Bysfæller.

Da de oprørske Gørslevere og Slimingere hin Vaardag i 1848 kom til Giesegaard, stod Jens Olsen paa Giesegaards Hovedtrappe, og der var da ikke en eneste af disse inderst inde besindige Mænd, uden at de var paa det Rene med, at de var kommet med i noget, som ikke kunde bære.

Da Bønderne blev spurgt, hvad de vilde, var der kun en eneste Mand, der traadte frem, og han erklærede — at han maatte have et nyt Brønddæk-

ke! Det bevilgedes uden Prutten.

En Bevægelse som denne er nærmest en Spøg værd; men at der var Krummer i Bondestanden, Trang til positiv Handling, fremgik bl. a. deraf, at da det for Alvor gik løs i det Slesvigske, stillede Sjællands Bønder Heste til Raadighed for Hæren (og de vilde ikke meddele deres Navne, hvis der skulde blive Tale om at faa Hestene tilbage), og de stillede selv med Køretøjer for at befordre Soldaterne fra Roskilde til Slagelse. Vollerslev og Gørslev og Sliminge Bønder var med i dette Vogntog, og Jens Olsens da 19-aarige Søn, F r e d e r i k J e n s e n, Sliminge Tvedegaard, har skildret det Indtryk, det gjorde paa ham at være med («Ringsted Folketidende»):

»Jærnbanen naaede kun til Roskilde, saa da Tropperne be-

gyndte at drage afsted, mødte Landboerne med Vogne i Hundredevis for at køre for Soldaterne igennem Sjælland. Saaledes mindes jeg en sollys Foraarsmorgen, at jeg var med at køre for et Regiment fra Ringsted til Slagelse; flere Hundrede Vogne var samlede paa Torvet og blev dirigerede ud ad Landevejen; de holdt i en Række fra Torvet til Sigersted Runding. Regimentet marscherede saa ud og stod til Vogns, og da alle var læssede, rullede vi ad Slagelse til. Sangen »Den tapre Landsoldat« var lige udkommet og ømdelt til Soldaterne. Den blev uafbrudt sunget med en Kraft og et Sejrshaab, som maatte imponere ethvert fædrelandskærligt Menneske.

Jeg havde paa min Vogn 4 danske Soldater, 2 norske og 1 svensk Student, der var gaaet med som Frivillige; og da vi

naaede Slaglille, stod Præsten med Familie paa en Høj i Haven og svingede med det danske, norske og svenske Flag, hvilket indbragte ham et velment Hurra fra hver Vogn, der kørte forbi.

Da vi naaede Slagelse, stod Soldaterne af og gik videre, og vi kørte hjem for at møde igen til at køre for et andet Regiment, som skulde afsted.

Vi var paa én Gang bleven et Folk, en Nation, som følte os sammenknyttede ved fælles Fædrelandskærlighed og Offervillighed til at værgе Landet. Ja, det var »Aanden fra 1848«.

Det var en gammel Mand, der skrev disse Linjer. Han døde kort efter. Men Ordene hører godt hjemme i en Skildring, der fortæller om et Sogn, som fra sin Oprindelse i Henriks Morgens Tid og lige til vore Dage var et udpræget Bondesogn. Det er en smuk Hilsen

fra en af de gamle Bønder, der har været med at give sin Tidens Præg.

Politisk set

er Vollerslev-Gørslev Kommune demokratisk. Politisk har Kommunen hørt til Faxekredsen, indtil Grundloven af 1915 ophævede denne Kreds. Stemmeafgivningen har dog aldrig i de Aar, da der foretoges sognevis Optælling, hvilket vil sige fra Grundloven af 1849 til 1895, været særlig stærk. Den lange Vej til Valgstedet har utvivlsomt spillet en Rolle. Vi skal meddele en Oversigt over Tallet paa Vælgere og paa afgivne Stemmer i Vollerslev-Gørslev Kommune gennem en Aarrække:

	Vælgere	Afg. St.	pCt.
1861:	208	72	ca. 33
1869:	134	53	ca. 39
1872:	Kaaringsvalg.		

	Vælgere	Afg. St.	pCt.
1873:	191	67	ca. 35
1881:	223	89	ca. 40
1881:	223	120	ca. 54
1884:	240	102	ca. 43
1887:	232	82	ca. 35
1890:	239	174	ca. 73
1892:	239	140	ca. 59
1895:	?	125	?
1918:	491	368	ca. 75

Denne Tabel viser, at Valgdeltagelsen fra Kommunen, naar et enkelt Aar undtages, ikke har været særlig stor. I 1861 var **Lars Olsen**, Raaby, Venstres Kandidat; han blev valgt med 548 St. mod Grev F. Moltke, Thurebyholm, der fik 431 St. Vollerslev-Gørslev gav Lars Olsen 46 St. og Greven 26.

»Den røde Baron.«

Valget 1869 bragte en Del Bevægelse i Faxekredsen. Lars Olsen, Raaby der i 1866 var ble-

vet valgt ved Kaaring, blev ved Valget 1869 afløst af Ungkarl Ole Christensen, Søllerup. Denne valgtes med 477 St. Hans Modkandidat, N. Christiansen, Høsten, fik 195 St. Og saa var der ved dette Valg en tredje Kandidat. Han fik de færreste Stemmer; men han var alligevel paa en Maade den interessanteste.

Denne tredje Kandidat staar i Hviids Fortegnelse over Folketingsvalgene opført som: Baron I. Rosenkrantz fra Frederiksborg, og han fik det ikke imponerende Tal af 95 St. Men der er det for vor Skildring interessante, at de 31 St. var kommet fra Volderslev-Gørslev; de to andre Kandidater fik: Ole Christensen 19 St. og A. Christiansen 3. Kun i én Kommune foruden Volderslev-Gørslev fik Baronet et anseeligt Stemmetal, nemlig i Faxe (54 St.); de øvrige 10 St.

fordeltes paa 5 Kommuner, og i 5 Kommuner fik han slet ingen Stemmer.

Den Kandidat, der paa denne mærkelige Maade er knyttet til vort Omraades Historie, er ingen anden end den nu saa bekendte Romanforfatter P a l l e R o s e n k r a n t z' F a d e r, kendt i Samtiden som »den røde Baron«, et Navn, der mindre havde Hentydning til hans fysiske, end til hans politiske Egenskab. Det var et Udtryk for hans Standsfællers Karakteristik af hans Tendens til at slaa Følge med Demokratiet.

Hans Optræden som Valgkandidat er et af de mærkeligste Afsnit i Faxekredsens Historie.

Iver Rosenkrantz, der efter Stemmetallet at dømme har gjort et forholdsvis stærkt Indtryk paa Vælgerkorpset i vort Omraade for ca. 50 Aar siden,

var en højst ejendommelig Personlighed. Allerede som ganske ung (han var født 1813) havde han spillet en Rolle som københavnsk Strøgfigur, havde hørt til de staaende Typer i Goldschmidts »Corsaren«, gik senere Embedsvejen, først som Byfoged i Lemvig, siden som Udskrivningschef i Korsør, blev derefter en Tid Ministerresident i Turin (det nydannede Italiens daværende Hovedstad), men kom atter ud af Statstjenesten, da Posten inddroges efter Krigen 1864.

Rosenkrantz havde i 1861 stillet sig i Skelskør mod Venstremanden, Malermester P. E. Olsen og havde opnaaet et anseeligt Stemmetal. Efter Hjemkomsten fra Italien var han 22. September 1868 blevet valgt ved et Suppleringsvalg i Skanderborgkredsen og havde i Folketinget særlig sluttet sig til Dr. Geert Winther

I 1869 var han imidlertid ikke blevet opstillet i Skanderborg. Han var frivilligt veget for en Bogbinder C. Hansen, der forøvrigt valgtes ved Kaa-ring. Han fik saa en Chance i Faxekredsen, der allerede den Gang synes at have haft nogle af de Egenskaber, der betingede ejendommelige Kombinationer.

Det, der gav Valgkampen dens særlige Interesse, var ikke mindst den Omstændighed, at den gamle Bondevenne-Fører, J. A. H a n s e n kastede sig saa stærkt i Breschen for den røde Baron.

Det er meget vanskeligt at orientere sig med Hensyn til Partidelingen ved dette Valg. Venstre var delt i 3 Afskygninger, som bedst karakteriseres ved Navnene paa de ledende Mænd: J. A. Hansens folkelige Venstre, til hvilket Alberti sluttede sig, det grundtvigian-

ske Venstre, i hvis Rækker man fandt blandt andet C. Berg, og endelig en »skandinavisk« Fløj, hvis ledende Mand var Balthasar Christensen. Vi skylder dog at tilføje, at Udtrykkene for disse Delingslinjer skyldes D. E. R u g a a r d i »Morgenposten«, der redigeredes af J. A. Hansens Broder N. Hansen.

J. A. Hansen og hans Mænd rettede deres Agitation lige voldsomt mod baade Grundtvigianerne og Skandinavisterne; de sidste betegnedes ogsaa med Kælenavnet »Hjemmesvenskerne.«

Valgkampen i Faxekredsen findes fyldigst skildret i en Artikel af Lærer P. C. J e n s e n, Lidemark i »Kjøge Avis«. Lærer Jensen har selv deltaget i Valgkampen, og han er forsaa vidt ikke noget uvildigt Vidne; men alligevel giver hans Op-

lysninger Træk til et samlet Billede.

Der holdtes to Vælgermøder henholdsvis i Sonnerup og Rønnede. Paa det første af disse var der mødt 50 Mennesker, og J. A. Hansen var selv mødt for at tale Baronens Sag. Baron Rosenkrantz indledede med at fortælle, at han ikke havde sovet i tre Nætter paa Grund af Hovedpine, hvorfor han bad Forsamlingen være overbærende. Hovedpunktet i hans Tale var følgende Udtalelse: »Naar J. A. Hansen, som havde Bondens Tillid, var mødt med ham her i Dag og havde anbefalet ham, saa følte han et stort Ansvar overfor denne hæderlige Mand og skulde ikke gøre ham til Skamme.«

J. A. Hansen fremsatte forøvrigt paa Mødet en Udtalelse, som han siden blev haardt kritiseret for, nemlig at hvis han og de andre frisindede Mænd

ikke havde været i 40'erne, vilde Bønderne have brændt Herregårdene af. J. A. Hansens Udtalelse fremsattes som et Forsvar overfor en Anklage om, at J. A. H. havde ophidset Bønderne mod Herremændene.

Ved et senere Møde gik J. A. Hansen saa vidt i sin anbefaling for Baronnen, at han sagde, der var Bønder nok i Rigsdagen; det gik ikke an at vælge flere; Bønderne var bedst tjent med at andre talte deres Sag.

De andre Kandidater ved Valget var Ole Christensen, Søllerup, der ogsaa stillede sig i Tilslutning til J. A. Hansen, A. Christensen, Høsten; og en lokal Mand fra Vollerslev, Husmand Hans Bentzen. Som Kandidatener, der aldrig synes at være kommet helt i Forgrunden, nævnes ogsaa i de samtidige

Blade: H a n s A n d e r s e n, Stubberup, Hmd. H. J ø r g e n - Dalby, og Assistent hos Kongens Foged, Glud. Der synes saaledes at have været nok for enhver Smag.

Som hørende til det Omraade, vi her fortrinsvis beskæftiger os med, har Hans Bentzen vor særlige Interesse. Hans Bentzens Navn havde været fremme i den stedlige »Kjøge Avis« i Anledning af hans Deltagelse i Arbejdet for Stiftelsen af en af Sjællands ældste H u s m a n d s f o r e n i n g e r — maaske den ældste.

Den 11. Juli 1869 var der ved et Møde i Udby Skov ved Vordingborg blevet stiftet en Forening til Forbedring af Husmands- og Arbejderklassens Kaar. Mellom Foreningens Stiftere var G r ü n e r, Ravnstrup, og Lærer A r e n t z e n, Steensby. »Foreningens For-

maal er ved rolig og besindig fælles Virksomhed at hæve Husmands- og Arbejderklassen til større aandelig og materiel Selvvirksomhed.«

Den 1. September 1869 fremkom der et offentligt Opraab til Vollerslev-Gørslev Kommunes Beboere om at støtte Foreningen, og dette Opraab var undertegnet af: Arbejdsmand Lars Nielsen, Stenhugger Hans Olsen og Husmand Hans Bentzen, alle af Vollerslev.

Om Hans Bentzens Optraeden paa Vælgermøderne foreligger der ikke meget. Dog nævnes det, at han særlig vendte sig mod Grundtvigianerne, der vilde være til stor Skade for Landet, navnlig m. H. t. Skandinavismen; han anbefalede i Stedet Tilslutning til Napoleon!

Dette har dog aabenbart ikke friet ham for visse Vanske-

ligheder, thi umiddelbart før Valgdagen læser man i »Kjøge Avis« følgende:

Til Vælgerne i Præstø Amts 2den Valgkreds.

Da der er udspreedt det Rygte her i Omegnen, at jeg havde trukket mig tilbage i de seneste Dage som Valgkandidat, erklærer jeg det for en Usandhed, som et enkelt Parti har udspreedte til sin Fordel. Da jeg har lige saa god Sandsynlighed for at blive valgt som nogen af de andre Kandidater, der fik Stemmer, kan det ikke falde mig ind at trække mig tilbage. Jeg vil derimod opfordre Vælgerne til at møde saa talrigt som muligt paa Valgdagen.

Vollerslev, den 14. September 1869.

Ærbødigst

Hans Bentzen,

Hmd. og Sogneraadsmlem.

Hans Bentzen trak sig ganske vist ikke tilbage under Valgkampen; men paa Valgdagen har han fuldbyrdet den.

ne Handling. Om hans senere Skæbne er at fortælle, at han i mange Aar levede i Køge som Gæstgiver og som en stærkt politisk interesseret Mand. Hans Broder, Niels Bentzen, lever endnu i Gørslev som en højt bedaget Mand.

Om Valgkampen i Volderslev-Gørslev foreligger der enkelte mundtlige Overleveringer.

Det vides saaledes, at der blev holdt et Vælgermøde i Kommunen, der selvfølgelig den Gang ikke havde nogen Forsamlingsaal. Mødet holdtes i Chr. Sørensens (nuv. Niels Olsens Gaard) ved Østervang St. Blandt de Træk, der er husket fra dette Møde, er et, der formodentlig karakteriserer Baronens Folkelighed. En Arbejdsmand fra Egnen derude gik under Navnet »Kammerherren«. Han mødte til Vælgermødet i god Stemning, og da

Baronen havde talt, raabte »Kammerherren« op til ham: »Hils min Søn, Ole!« Ole tjente hos Baronen. Noget Indtryk maa Rosenkrantz have gjort paa Vælgerne i Vollerslev-Gørslev, siden de gav ham det største Stemmetal.

Et morsomt Bidrag til Bedømmelse af Modstandernes Syn paa Baron Rosenkrantz har vi fundet i den konservative »Fyns Stiftstidende« (for 30. Septbr. 1869). Der læses efter Valget:

»I Faxe maatte Baronen, Hr. Ivar Rosenkrantz, friste en højst ublid Skæbne, uagtet hans Stiller paabe-raabte sig, at J. A. Hansen trængte til hans Bistand i Rigsdagen. Han bejlede i »Tugt og Ærbarhed« til Vælgernes Stemme og forenede med sand Fædrelandskærlighed virkelig Dygtighed. I Mangel af Skudsmaal oprullede han sit Levnedsløb for de lyttende Vælgere og fandt det fuldstændig utroligt, at Kredsen skulde

være saa utaknemlig mod J. A. Hansen, at den skulde vrage Taleren trods Hansens Anbefaling og Erklæring om at kunne »bruge« ham. Han havde »ved Gud og hans hellige Ord« ikke sagt, at han var en Dreng, da de første skandinaviske Sammenkomster fandt Sted her i Landet. Intet hjælp, og hans Fald var ikke blot forfærdeligt, men ynkeligt. Han kommer vel næppe mere igen.«

Spaadommen om, at Baron Rosenkrantz næppe mer kom igen, slog til. Fire Aar efter — nemlig den 25. Januar 1873 — døde han i Vedbæk. Han var — skriver C. Zytphen-Adeler — en godmodig Mand, der, næppe helt uden Grund, ansaa sig forfulgt.

Senere politiske Hændelser.

Ole Christensen repræsenterede Faxekredsen indtil 1890. Stemmetallene i Vollerslev-Gørslev Kommune var for de

to Hovedpartier ved Valgene i disse Aar:

1873:	44 V.	23 H.
1881:	41 V.	48 H.
1881:	69 V.	51 H.
1884:	52 V.	50 H.
1887:	74 V.	8 H.
1890:	78 V.	96 H.
1892:	70 V.	70 H.
1895:	34 Forligsmødst.	91 Forligsvn.
1918:	119 V.	227 R.+S. 22 K.

Stemmetallene viser nogle ganske ejendommelige Svingninger for Kommunen. Højre, der havde mønstret ret pæne Stemmetal ved de tre første Valg i 80'erne, da Justitsraad Ulrich, Rødehus, var Kandidat, holdt sig næsten helt hjemme ved Valget i 1887, da Overretssagfører Ovesen, Størehedinge, var Kandidat. Men ved det følgende Valg i 1890, da Feldthusen, Høve, valgtes, gjorde Partiet det Kunststykke at sætte Stemmetallet

betydeligt op over Venstres Stemmetal. I 1892 stod de to Partier fuldstændig lige. I 1895 stod Kampen mellem Forligsvenner og Forligsmodstandere. Feldthusen blev, efter at Hans Frederiksen havde trukket sig tilbage, Forligsvennernes Kandidat, men Anton Jensen, der efter at have afløst Ole Christensen, efterhaanden sad lige saa sikkert som denne forhen, valgtes med et betydeligt Overtal.

Efter at der nu atter finder Kommuneoptælling Sted, viser Tallene, at Venstre er rede til at gøre et godt Arbejde. Venstre opnaaede 119 St. ved sidste Valg. Selv om Jærnbanen og derefter følgende stærkere Bebyggelse nok kan medføre Forskydninger, vil Kommunen dog stadig have sin Tyngde i Landbruget. Og det skulde da være mærkeligt, om ikke ogsaa Venstre voxede i Tal og Styrke

i Kommunen, efter at man har set Resultaterne af den radikal-socialistiske Politik.

Kommunalt

kan det have sin Interesse at erfare, at Sogneraadsformændene i mere end 50 Aar har været Bønder. Med den ny Kommunalforfatning af 1867 indtraadte Skiftet. Pastor Bentzen var den sidste gejstlige Formand; han fratraadte med Udgangen af 1867. Sogneraadsformændene i de følgende Aar har været:

1868: Gaardejer Ole Andersen, Vollerslev.

1869—71: Gdr. Søren Petersen, Sliminge.

1871—76: Gdr. Frederik Jensen, Tvedegaard.

1877—88: Sognefoged Hans Frederiksen, Sliminge.

1889—1913: Gdr. Niels Petersen, Gørslev.

1. Juli 1913: Gdr. Lars Lar-

sen, Gørslev, der fungerer endnu.

Ole Andersen er nuværende Sognefoged And. Andersens Fader, Søren Petersen er Haagen Petersens Fader; Fr. Jensen er omtalt foran i disse Skildringer. Hans Frederiksen er saa velkendt og lever endnu i bedste Velgaaende, at nærmere Omtale for saa vidt er overflødig. Han er en Grænsebo mellem Øst- og Midtsjælland. Hans Arbejde i det Offentliges Tjeneste er faldet dels i Ringstedegnen, hvor han gennem en lang Aarrække var Næstformand i Landboforeningen, dels i Køgeegnen, hvor han ligeledes i en lang Aarrække var Formand for Andelsslagteriet i Køge. Politisk var Hans Frederiksen stærkt i Forgrunden ved Valget 1895, da han var det forhandlende Venstres Kandidat; men Anton Jensen havde da sat sig saa fast i Kredsen,

at han ikke kunde rokkes. Som man vil se, har der gennem de mere end 50 Aar kun været 6 Sogneraadsformænd i Kommunen, et Vidnesbyrd om stabile Forhold i Kommunen.

Sogneraadsformand L. Larsen, der velvilligst har meddelt Forfatteren Fortegnelsen over Sogneraadsformændene, tilføjer nogle Oplysninger om Kommunens Understøttelses-Budget for 70 Aar siden. I 1847 uddeltes der følgende Understøttelser:

Kontant: 555 Rbdr. 2 Mark 2 Skilling.

Varer: Rug	0	Tdr.	4	Skpr.
Byg	0	»	4	»
Ærter	0	»	7	»
Malt	1	»	6	»
Gryn	1	»	6 $\frac{3}{4}$	»
Mel	1	»	6	»
Brød	301	Lispund	12	Pund
Flæsk	3	»	13	»
Smør	3	»	13	»
Ost	3	»	13	»

70 Aar senere — 1917—18 —
udgjorde Understøttelserne i
Kommunen ca. 26,000 Kr. (for-
uden Dyrtidsforanstaltninger-
ne.)

Disse Tal kan nok give An-
ledning til en interessant Sam-
menligning.

Forøvrigt kan et Par andre
kommunale Tal maaske have
Betydning til Bedømmelse af
Udviklingen indenfor det Tids-
afsnit, som kan kaldes »vor
Tid«. Saaledes kostede

	1885	1909	1918
	Kr.	Kr.	Kr.
Skolevæsen	3067	5337	8000
Alderdomshj. (1891)	914	9788	17500
Fattigvæsen	5886	4222	8800
Vejvæsen	108	766	2800

Sjællands bedste Husmands- koloni.

Vi har i det foranstaaende
skildret Volderslev-Gørslev
som et udpræget Landbrugs-
sogn. Det vil i denne Skildring

være naturligt at optrykke et Uddrag af nogle Artikler, som »Folketidende« bragte for 8—9 Aar siden (den 21. September 1910 og fig.), og i hvilken en Medarbejder anvendte den ovenfor citerede Betegnelse.

Et lille Stykke nordøst for Vollerslev ligger Vollers Nyhuse, 7 langagtige Huse, der hver rummer to Familier. Her over gaar Husmandsrejserne hvert Aar, og Husmandskolonien bliver betegnet som Sjællands bedste.

Hyggeligt er der inden Døre, og i Mark og Stald er der Orden overalt. Husene er bygget for ca. 70 Aar siden af Giesegaard som Lejehuse til »Juellund«. Man fik dem for en ringe Afgift, men paa Lejekontrakt med et halvt Aars Opsigelse.

I 50 Aar gik Mændene i Vollerslev Nyhuse paa Arbejde paa »Juellund«. Daglønnen var almindeligt 1 Kr. 16 Øre og 1

Kr. 50 Øre i Høstens Tid. Meget fik de ikke ud af Jordlodden derhjemme; der var knap Græs til en Ko.

Saa kom Andelsmejerierne og -Slagterierne, og der skete paa faa Aar en mærkelig Forandring i Forholdene derude.

Æren derfor maa i første Række tilskrives en bestemt Mand: J e n s N i e l s e n.

For ca. 25 Aar siden flyttede han som ung, livsglad Mand sammen med sin virksomme brillante Hustru ind i et af de smaa Hjem. En Del af sin Ungdom havde J. N. tilbragt paa Herregaarden, og der var Udsigt til, at han fremdeles skulde have sit Virkefelt der.

Der gik ogsaa 8 Aar paa den Maade. Men Herregaardslivet tiltalte langt fra Jens Nielsen. Og da Andelsbevægelsen dukkede frem, begyndte han at skimte et Maal, som bestandig drog ham og gav ham Kræfter til det store Arbejde, han tog

op — at blive en selvstændig Mand.

De 3 Tdr. Lands Opdyrkning og Kultivering blev nærmest et Fritidsarbejde. Ofte arbejdede han til langt ud paa Natten med Hakke og Spade ved Lygtens Skin. Og om Morgenen Kl. 3 var han ofte igen paa Benene og i Lag med Arbejdet.

Paa den Maade byggedes Hjemmet i Nyhuse, og hans Kone hjalp ham trofast.

Da det saa lykkedes — det var midt i 90'erne — at erhverve $3\frac{1}{2}$ Td. Land mere, naaede de endelig deres lysende Maal, der var kæmpet saa tappert for: et selvstændigt Hjem.

Exemplet smittede. Naboerne fulgte den energiske Banebryder. Og for 13—14 Aar siden hørte Arbejdsdagene paa »Juelund« helt op.

Jens Nielsen har gennem Aarene været en utrættelig Experimentator, for at bringe det

mest mulige ud af Jorden. Det har kostet Penge, men mange har ogsaa høstet Belæring deraf — enten Experimenterne lykkedes eller glippede. »Jeg kunde ikke lade være« — siger J. N. — »men Erfaringen har ogsaa lært mig, at det ikke er godt, alt det nye, der kommer frem. Og nu vil jeg helst se de praktiske Resultater først. To Mænd har dog sjældent skuffet: Gamle And. J ø r g e n s e n, Høng, og Hans K n u d s e n, Landsgrav.

Jens Nielsen har gentagne Gange faaet Præmie for sin Jordlod. Flere offentlige Hverv har været betroet ham. Og naar Husmandssagens Historie en Gang skal skrives, bør han have en Førsteplad — Manden af faa Ord, men med det rige, praktiske Virke — —.

Langs Vejen, der fører fra Kirken ned mod Lerbæk og Sliminge ligger der en Række Statshuse. Her bør nogle af de

Statshusmænd, der først drog Nytte af Loven om Adgang til Jord. De har — skriver vor Medarbejder — dyrket deres Marker med Dygtighed, og de har (hvad vel især bør siges til deres Hustruers Ros) forstaaet at skabe hyggelige, smukke og gæstfri Hjem, hvor der er godt at være.